

SAVONIA
AMMATTIKORKEAKOULU

Tekniikka

Palopäällystön koulutusohjelma

**HYVÄT KOULUTUSKÄYTÄNTEET NUORTEN NOUHÄTÄ! –
PELASTUSTIETOKAMPANJASSA**

Anna Eskelinen

SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU - TEKNIikka, KUOPIO

Koulutusohjelma

Palopäällystön koulutusohjelma

Tekijä

Anna Eskelinen

Työn nimi

Hyvät koulutuskäytänteet nuorten Nauhätä!-pelastustietokampanjassa

Työn laji

Päiväys

Sivumäärä

Opinnäytetyö

7.4.2019

42 + 1

Työn valvoja

Yrityksen yhdysenkilö

erikoistutkija Alisa Puustinen

Yritys

Tiivistelmä

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää pelastuslaitosten hyväksi todettuja käytänteitä nuorille kahdeksaluokkalaisille annetussa Nauhätä!-turvallisuuskoulutuksessa. Nauhätä!-kampanja on Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEKin pelastustietokampanja yläkoulu- ja lukionikäisille. Opinnäytetyön toteuttamiseksi haastateltiin 32 henkilöä, jotka työskentelevät Nauhätä!-kampanjan parissa tai antavat kyseistä turvallisuuskoulutusta nuorille. Haastatteluihin osallistui pelastusliittojen ja -järjestöjen edustajia sekä pelastuslaitosten edustajia kymmeneltä pelastuslaitokselta ympäri Suomen. Haastateltavat edustavat monipuolisesti Nauhätä!-turvallisuuskoulutusta antavaa henkilöstöä.

Työn tuloksena saatiin kahdeksan alateemaa hyväksi koetuiksi koulutuskäytänteiksi. Alateemat ovat videoiden ja kuvien käyttö koulutuksen tukena, kouluttajan esiintymistaito, vuorovaikutteisuus ja keskusteluyhteys nuoriin, koskettavat esimerkit, toiminnalliset harjoitteet, virkapuvun käyttö koulutustilanteessa, pelit sekä opetuksen tasalaatuisuudesta huolehtiminen. Tämän lisäksi haastattelujen avulla nousi esille vahvasti resurssien, yhteistyön ja motivaation merkitys kouluttamiseen. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää laajasti turvallisuuskouluttamisen kehittämisessä nuorten parissa. Tutkimustyöni perusteella on helpompi kohdistaa huomiota nuorison kanssa toimimisen haasteisiin Nauhätä!-kampanjassa. Tulosten perusteella turvallisuuskoulutusta voidaan kehittää myös muiden ikäryhmien parissa.

Avainsanat

Nauhätä!, turvallisuuskoulutus, turvallisuusviestintä, nuoret

Luottamuksellisuus

julkinen

SAVONIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree Programme

Fire Officer (Engineer)

Author

Anna Eskelinen

Title of Project

Best practises in the Nouhätä -rescue skills education campaign for teenagers

Type of Project

Date

Pages

Final Project**7. April 2019****42 + 1**

Academic Supervisor

Company Supervisor

Mrs Alisa Puustinen, Specialist Researcher

Company

Abs

The objective of the study was to identify the best practices of the “Nouhätä” safety training campaign targeted at students in the 8th grade in comprehensive school. “Nouhätä” is a safety awareness campaign run by The Finnish National Rescue Association (SPEK). The research was conducted by interviewing 32 professionals who were either working with the “Nouhätä” campaign or conducting the safety trainings during the campaign. The interviewees were from rescue associations and organizations, and there were representatives from ten different rescue departments around Finland. The interviewee population is a comprehensive representation of the professionals conducting the “Nouhätä” safety training.

The research result is a collection of the best practises used in the safety training campaign, divided into eight sub-categories. The sub-categories are using videos and images as educational support, presentation skills of trainers, interaction and connecting with the young, using emotionally touching examples, functional exercises, using uniforms in training, games, and ensuring the uniformity of the education. Another important phenomena surfacing in the interviews were the importance of resources, co-operation and motivation.

The results may be widely utilized in developing safety training for teenagers. By utilizing the best practices, it is easier to pay attention to the challenges in operating with the students in the “Nouhätä” campaign. The results also suggest that there is room for developing safety education within other age groups.

Keywords

Nouhätä!, safety training, safety communications, teenagers

Confidentiality

public

SISÄLTÖ

1	LYHENTEET JA KÄSITTEET	6
2	JOHDANTO	7
2.1	Taustaa tutkimukselle	8
2.2	Tutkimuksen tarkoitus	9
3	NUORTEN KOULUTTAMINEN	10
3.1	Nuorten aivot muutoksessa	10
3.2	Pelipedagogiikka	11
3.2.1	Turvallisuusaiheiset pelit	13
3.2.2	Mobituvi- hanke	14
3.3	Motivaatio ja innostus	14
3.4	Tekemällä oppiminen	17
3.5	Yksilölliset erot opetuksessa	18
3.6	Turvallisuuskoulutusopas 90-luvulta	18
4	TUTKIMUKSEN KUVAUS	20
4.1	Haastattelujen toteutus	20
4.2	Tulosten analysointi	21
5	TULOKSET	24
5.1	Resurssit ja yhteistyön merkitys	24
5.2	Motivaation merkitys	26
5.3	Hyvät koulutuskäytänteet	26
5.3.1	Videot ja kuvat	27
5.3.2	Esiintyminen, kouluttajan ammattitaito	28

5.3.3	Keskustelu ja koskettavat esimerkit	29
5.3.4	Toiminnallisuus ja virkapuvun vaikutus	30
5.3.5	Pelillistäminen	31
5.3.6	Koulutuksen tasalaatuisuus ja muut esille nousseet yksittäiset alateemat	31
5.4	Huonot koulutuskäytänteet	31
5.5	Tason vaihtelu	33
5.6	Toiveita jatkoa varten	34
6	POHDINTA	35
6.1	Suosituksia työn tulosten pohjalta	35
6.2	Oma oppiminen	37
	LÄHTEET	40
	LIITTEET	42

1 LYHENTEET JA KÄSITTEET

Mobituvi -hanke on pelastusopiston ”Kohti tuloksellisempaa turvallisuusviestintää: mobiilipelien soveltuvuus alakouluikäisten turvallisuustietoisuuden lisäämiseen” -hanke.

Nouhätä! -kampanja on Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEKin pelastustietokampanja yläkoululaisille.

Pelipedagogiikalla tarkoitetaan opetuksen pelillistämistä eli opetuksen osaksi tuodaan peleistä tuttuja erityispiirteitä (Rahikainen 2016, 17).

Some on arkikielen lyhenne sosiaalisesta mediasta. Sosiaalinen media kuvaa tietoverkkoja ja tietotekniikkaa hyödyntävää viestinnän muotoa, jota tuotetaan vuorovaikutteisesti käyttäjien jakamalla sisällöllä. (TEPA-termipankki.)

SPEK on lyhenne Suomen Pelastusalan Keskusjärjestöstä. Järjestö on riippumaton turvallisuuden yleishyödyllinen asiantuntijajärjestö. (SPEK 5.4.2019.)

2 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä raportoidaan tekemäni tutkimus pelastuslaitosten hyväksi toteutusta koulutuskäytännöistä nuorten Nouhätä!-kampanjan turvallisuuskouluttamisessa. Nouhätä!-kampanja on Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEKin pelastustietokampanja yläkoululaisille. Nouhätä!-kampanjan tavoitteena on opettaa nuorille onnettomuuksien ja tapaturmien ennaltaehkäisyä, hätäilmoituksen tekemistä, alkusammutusta, ensiavun antamista onnettomuustilanteissa, suojautumista yleisen vaaramerkin hälyttäessä sekä pelastautumista tulipalon tai muun vaaran uhatessa. Kampanjan järjestävät pelastuslaitokset ja Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö yhteistyössä sisäministeriön, opetushallituksen, Pelastusopiston, pelastusliittojen ja Suomen Palopäällystöliiton kanssa. Kampanjan rahoittaa Palosuojelurahasto. Nouhätä! -kampanjaa on toteutettu jo vuodesta 1996 lähtien ja turvallisuuskoulutus tavoittaa sen ansiosta vuosittain 40 000 nuorta. Vuonna 2018 Nouhätä! -kampanjassa oli mukana 524 koulua ympäri Suomen. (Nouhata 22.11.2018.)

Kiinnostuin aiheesta, sillä järjestimme palopäällystökurssini N16 kanssa vuoden 2018 Nouhätä!-loppukilpailun ja toimin kyseisen projektin johtajana. Järjestelyihin osallistuvat myös pelastajaopiskelijat kurssilta 99. Onnistuimme tehtävässä hienosti ja saimme loppukilpailun järjestämisestä hyvää palautetta. Loppukilpailupäivä ja sen järjestäminen olivat kokonaisuudessaan hieno kokemus ja nuorten innostus tarttuvaa. Nuorten osaamistaso turvallisuusasioissa sekä ensiaputaidot olivat hämmästyttävän hyvät. Huomasin, että nuorten parissa työskentely oli minulle mieleistä. Nuorten kouluttaminen ei kuitenkaan ole aina yksiselitteistä, ja se on toisinaan hyvin haastavaa. Nouhätä!-koulutusta koskevia hyviä käytänteitä tai kouluttajien kokemuksia ei ole aiemmin koottu tai arvioitu. Opinnäytetyöni tavoitteena on saada tuloksia hyvistä koulutuskäytännöistä ja antaa sen perusteella suosituksia turvallisuuskoulutustyön kehittämistä varten.

Turvallisuuskouluttaminen ja onnettomuuksiin varautuminen on myös olennainen osa pelastusviranomaisen työnkuvaa. Turvallisuus ja sen parantaminen ovat nousseet viime vuosina yhteiskunnallisestikin paljon otsikoihin. Sisäministeriö on julkaissut viime aikoina useita sisäiseen turvallisuuteen liittyviä julkaisuja. 2015 hallitusohjelmassa visioi-

daan, että Suomi on maailman turvallisin maa asua, yrittää ja tehdä työtä. Sisäisen turvallisuuden strategia 2017 tehtiin kyseisen hallitusohjelman pohjalta. Strategiassa mainitaan, että parhaiten turvallisuutta ylläpidetään ennalta vaikuttamalla. Yksi strategian kahdeksasta toimenpidekokonaisuudesta on turvallisuusosaaminen ja kriisinsietokyky. Sen yhtenä tavoitteena on parantaa turvallisuusosaamista erityisesti nuorten parissa. Tavoitteen saavuttamiseksi mainitaan turvallisuustaitojen tuomista opetustoimeen. (Valtioneuvoston periaatepäätös sisäisen turvallisuuden strategiasta 2017.)

2.1 Taustaa tutkimukselle

Pelastuslaitokset ovat vastuussa Nauhätä!-kampanjan turvallisuuskoulutuksesta yhdessä koulujen kanssa. Kampanja sisältää turvallisuuskoulutusta kampanjaan ilmoittautuneiden koulujen kahdeksaluokkalaisille, minkä jälkeen nuoret voivat halutessaan osallistua turvallisuustaitokilpailuun, jolloin nuorilla on mahdollisuus oppia turvallisuustaitoja vielä pidemmälle. Koulutuksen tavoitteena on kiinnittää nuorten huomio turvallisuusajatteluun, onnettomuuksien ennaltaehkäisyyn ja tulen vaaroihin sekä opettaa jokamiehen hätäensiaputaitoja, alkusammutustoimia ja hätäilmoituksen tekemistä. Lisäksi opetuksessa käydään läpi myös poikkeusoloihin varautumista ja opetetaan toimimaan oikein yleisen vaaramerkin hälyttäessä.

Nauhätä!-turvallisuuskoulutusta antavat pääsääntöisesti pelastuslaitosten turvallisuuskouluttajat ja pelastusalan ammattilaiset. Koulutus sisältää teorialuentoja ja käytännön harjoitteita, riippuen pelastuslaitosten ja koulujen resurssien ja aikataulun mukaan. Nauhätä!-kampanja tuottaa oppimateriaalia kouluille ja materiaali on myös opettajien ja opilaiden käytössä. Pelastusalan ammattilaisilla ei välttämättä ole omaa pedagogista koulutusta, joten Nauhätä!-kampanja pyrkii tukemaan kouluttajia valmiin tukimateriaalin ja marras - joulukuussa Paloturvallisuuspäivillä järjestettävän koulutuksen muodossa.

Turvallisuustaitojen ylläpitäminen nuorilla on tärkeää myös lakiin nojaten. Yleinen toimintavelvollisuus on mainittu pelastuslaissa, ja se koskee kaikkia kansalaisia. Suora lainaus pelastuslain (379/2011) 2. luvun 3. pykälästä: ”*Jokainen, joka huomaa tai saa tietää tulipalon syttyneen tai muun onnettomuuden tapahtuneen tai uhkaavan eikä voi heti sammuttaa paloa tai torjua vaaraa, on velvollinen viipymättä ilmoittamaan siitä vaarassa*

oleville, tekemään hätäilmoituksen sekä ryhtymään kykynsä mukaan pelastustoimenpiteisiin.” Lisäksi kyseinen luku velvoittaa yleiseen huolellisuuteen välttääkseen onnettomuuksia ja tulipaloja sekä varovaisuuteen tulta käsiteltäessä (4 - 5§). Laki antaa siis toimintavelvoitteen myös nuorille, kykynsä mukaan.

2.2 Tutkimuksen tarkoitus

Tämän työn tavoitteena on selvittää, millainen turvallisuuskoulutus nuorten keskuudessa on erityisesti toiminut Nouhätä!-kampanjassa. Koulutuskirjo on laajaa ja vaihtelee paikkakunnittain. Paikkakuntaakohtaiset erot tulevat varmasti osittain säilymään jatkossakin, sillä ei ole tarkoituksenmukaista yhtenäistää Nouhätä!-turvallisuuskoulutusta siten, että täsmälleen sama koulutus annettaisiin kaikissa isoissa kaupungeissa ja maaseutupitäjissä. Hyvät koulutuskäytänteet ovat tärkeä tunnistaa ja jakaa toisille kouluttajille. Vastaavanlaista tutkimusta ei ole myöskään aiemmin tehty nuorten turvallisuuskoulutukseen liittyen.

Päätutkimuskysymyksenäni on, millainen koulutus on koettu parhaaksi nuorten turvallisuuskouluttamisessa. Tärkeimmän tutkimuskysymyksen ohella saan vastauksia kysymyksiin, mikä on ollut haastavinta nuorten kanssa työskentelyssä Nouhätä!-kampanjan tiimoilta ja mikä on onnistunein kokemus tää turvallisuuskoulutusta annettaessa. Opinäytetyöni perusteella on helpompi kohdistaa huomiota nuorison kanssa toimimisen haasteisiin Nouhätä!-kampanjassa ja kehittää turvallisuuskoulutusta entistä paremmaksi.

3 NUORTEN KOULUTTAMINEN

Seuraavassa alaluvussa tutkiskelen hieman nuorten aivotoiminnassa tapahtuvia muutoksia ja niiden vaikutusta nuoren käyttäytymiseen aivotutkija Minna Huotilaisen helmikuussa julkaistun kirjan (2019) pohjalta. Tämä auttaa ymmärtämään paremmin nuorten kouluttamista ja sen tuomia haasteita. Tämän lisäksi tarkastelen aiempaa tutkimustietoa pelipedagogiikkaan sekä koulutettavien innostukseen ja motivaatioon liittyen ja avaam yksilöllisten erojen vaikutusta kouluttamiseen. Kiinnostava aihe on myös tekemällä oppiminen, tarkastelen sitä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2016) pohjalta sekä Lauri Järvilehdon Hauskan oppimisen vallankumous- kirjan (2014) ajatuksien kautta. Lopuksi vertailen vanhaa 90-luvun turvallisuuskoulutusopasta saamiini tuloksiin, sillä niistä löytyy mielenkiintoisia yhteneväisyyksiä.

Nostan tähän tulososioon omasta aineistostani teoreettisia ilmiöitä kuvaavia esimerkkejä, jotka havainnollistavat asioita Nouhätä!-kampanjan näkökulmasta. Sisennettynä olevissa tekstiosioissa on suoria lainauksia tekemistäni haastatteluista, ilman että haastateltavia voidaan niistä tunnistaa. Tutkimuksen toteuttaminen ja analysointi on kuvattu tarkemmin luvussa 4.

3.1 Nuorten aivot muutoksessa

Aivot ovat osa ihmisen kehoa, ja ihmismieli on kokonaisuus. Ihmisen älykkyys näkyy enemmän ihmisen toiminnassa, ei niinkään aivoissa. Aivotutkimuksella voidaan kuitenkin lähestyä ilmiöitä, joita tapahtuu aivoissa, kun ihminen oppii uutta. (Huotilainen 2019, 7.)

Murrosiässä nuori alkaa muodostamaan kuvaa itsestään. Aivomuutokset kannustavat nuorta tekemään kokeiluja ja testaamaan omia arvojaan. Elämishakuisuus kehittyy jo useita vuosia ennen itsesääätelytaitoja, mikä voi johtaa vaarallisiin kokeiluihin. Osa tutkijoista selittää elämishakuisuutta aivojen palkkiojärjestelmän avulla. Palkkiojärjestelmä on Huotilaisen (2019, 7 ja 112-214.) mukaan koko aivotoiminnan ytimessä: se ohjaa tekemään tärkeitä asioita lisäämällä mielihyvän tunteita tekemisen palkkioksi. Teiniikäisenä palkkiojärjestelmä on myllerryksessä ja teini kaipaa aina vain isompia palkintoja

ja voimakkaampia kokemuksia. Samaan aikaa inhibitiotaidot eli yllykkeiden vastustamistaidot ovat muutoksen kourissa, ne eivät aina ehdi nuoren toimintaa ohjaamaan.

”... nyt puhutaan kasiluokkalaisista! Mä luulen et niitä ei kiinnosta, ja ehkä ne vähä pelkää sitä ulkoista painetta et mokaako. Jos ei osaa. Me sanottii et se ei haittaa, et jos se ei sammu ni otetaan uus sammutin, et tarkoitus on opetella käyttää sitä sammutinta. Mut mä luulen et siin on vähä pelkoo ja sit ei kiinnosta...” (Haastattelu 3.)

3.2 Pelipedagogiikka

Opetuksessa käytettävällä materiaalilla on ratkaiseva merkitys opetuksen laatuun. Opetusta voidaan myös pelillistää, eli tuoda pelin ominaispiirteitä osaksi opetusta. Lauri Järvillehto (2014, 7, 56, ja 133) kuvailee kirjassaan pelipedagogiikan olevan ihanteellinen alusta uuden oppimiselle. Kaikki tiivistyy innostukseen ja motivaatioon, joka on oppimisen avaintekijä. Pelit tarjoavat selkeitä tavoitteita, tasapainoa haasteiden ja taitojen välillä ja palkitsevat pelaajan. Pelien kautta oppii tekemällä itse. Mielestäni tässä yhdistyy moni tutkimuksessani noussut asia. Nuorten innostus Nouhätä!-kampanjan aiheeseen nousi haastattelujeni aikana vahvasti esiin. Myös koulutuksen pelillistämistä toivottiin pelastuslaitosten turvallisuuskouluttajien osalta paljon, sillä sen koettiin olevan oikea kanava nuorten lähestymiseen.

”...Seppo (peliohjelma), sitähan vois käyttää käytännön opetukseen tai tunnistustehtäviä tai jotaki muuta. Ne oppilaat vois kuvata oman toimintansa ja silloin ei tarvis jännittää sitä ulkopuolistakaan siinä...” (Haastattelu 4.)

”...Mut sitte jos tästä Seposta vaikka löytyis joku vastaus siihen, ni se vois antaa mahdollisuuden siihen etäristin pitämiseen...” (Haastattelu 1.)

Opettamisen pelien kautta liittyy kuitenkin vielä paljon haasteita. Opetuspelit ovat usein melko kaavamaisia ja mielenkiinto pelaamiseen loppuu nopeasti. Manninen (2017) on koonnut omassa melko tuoreessa, 2017 julkaistussa pro gradu- tutkielmassaan taulukon (TAULUKKO 1.) pelipedagogiikan hyödyistä ja haitoista käyttäen monipuolisesti eri lähteitä. Taulukossa huomioni kiinnittyi eniten kohtaan, ”pelit mahdollistavat luokkahuo-

neen tuolla puolen tapahtuvan oppimisen”. Turvallisuuskoulutuksen pelillistäminen antaisi mahdollisuuden tuoda haastavat aiheet, onnettomuus- ja tulipalotilanteet pelin muodossa lähelle, ja niistä voisi oppia ilma todellista riskiä henkilö- tai omaisuusvahinkoihin. (Manninen 2017, 17-20.)

TAULUKKO 1. Pelien hyötyjä ja haittoja suhteessa opetukseen (Manninen 2014, 20).

OPPIMISPELEJÄ KIITETÄÄN:	OPPIMISPELEJÄ MOITITAN:
+Pelien käyttöönoton toivottu seuraus on toiminnan tehostuminen ja laadullinen paraneminen, esimerkiksi oppilaiden kiinnostuksen herättäminen (Lipponen ym., 2014, 151).	-Hauskuuskonteksti saattaa muodostua joillekin opettajille kynnyksysymykseksi. Protestanttiseen kulttuuriin juurtunut käsitys siitä, että työ tai opiskelu ei saa olla ”liian hauskaa” (Mäyrä, 2014, 10).
+Pelillisyyden voi rakentaa kontekstiksi monenlaisiin käytäntöihin (Tuuri, 2006, 205).	-Vaarana on, että oppisisällön ja pelin välinen suhde jää keinotekoiseksi (Tuuri, 2006, 203).
+Pelillisuus tarjoaa sitovia ja interaktiivisia oppimiskokemuksia (Vesterinen & Mylläri, 2014, 56).	-Opetuksen uskottavuus ja todenmukaisuus saataan kyseenalaistaa (Mäyrä, 2014, 10)
+Pelit tarjoavat reitin kokemukselliseen oppimiseen. Pelatessaan oppija on parhaimmillaan haasteeseen sisäisesti motivoitunut tiedon konstruoija. (Tuuri, 2006, 200.)	-Pelit voidaan nähdä oppimisympäristön vakavana viihteen tai yksinkertaisina motivaatoratkaisuina (Ängeslevä, 2014, 118).
+Pelit mahdollistavat ”luokkahuoneen tuolla puolen” tapahtuvan oppimisen (Vesterinen & Mylläri, 2014, 57).	-Pelit voidaan nähdä palkitsemis-, kilpailu- ja saavutusjärjestelminä, joilla luodaan keskinäistä kilpailua liukuhihnatyypiseen suorittamiseen (Ängeslevä, 2014, 118-131).
+Osallistavat ja rohkaisevat aktiiviseen tiedon tuottamiseen ja yhteisölliseen oppimiseen (Krokkfors, Kangas & Hyvärinen, 2014, 67).	-Riski irrallisuudelle. Toimivan ja manipuloivan strategian käyttö voi korostua liiaksi. (Mylläri & Vesterinen, 2014, 56.)
+Mediaympäristöjen käyttämistä parantavien taitojen kehittäminen (Suominen, 2002, 96).	-Tarjoavat keinotekoisia arvoja: vahvasti viihteellisten pelien arvomaailma tai väkivaltaisuus voivat leimata peleihin liittyviä mielikuvia (Mäyrä, 2014, 10-11).

Teknologia mahdollistaa paljon, mutta on hyvä muistaa, että aivotutkijan mielestä sillä on myös kääntöpuolensa. Sosiaalisen median ja pelien alustat on luotu pitkälti kaupallisessa mielessä, ja niiden tavoitteena on koukuttaa käyttäjänsä palvelun pariin. Lapsen ja nuoren keskushermosto on vielä kehitysvaiheessa, heillä ei ole kykyä vastustaa sovellusten viehätysvoimaa. (Huotilainen 2019, 108 - 109.)

3.2.1 Turvallisuusaiheiset pelit

Turvallisuusaiheisia opetuspelejä on kehitelty hyvin vähän verrattaessa muihin oppiaineisiin. Sisäministeriö on kehitellyt peliä, joka herättelee nuoria turvallisuustaitojen pariin. Sisäisen turvallisuuden peli (STOP) on opetuspelejä, jossa on tarkoitus nostaa esiin muun muassa syrjäytymiseen, vihapuheeseen ja medialukutaitoon liittyviä kysymyksiä, mutta tarjota myös ratkaisun avaimia arjen vaikeisiin asioihin. Peli on hyvin yksinkertainen, mutta mielestäni toimiva. Pelissä saa pisteitä sen mukaan, millaisia turvallisuutta koskevia valintoja tekee tilanteissa, joita nuoret kohtaavat päivittäisessä elämässään somessa ja kouluelämässä. Valinnat ovat loppupeleissä haastavia, niissä ei ole aina suoranaisesti oikeita ja vääriä vaihtoehtoja. Lopuksi peli antaa kannustavaa palautetta. Pääideana pelissä mielestäni on vain herätellä ajattelemaan mahdollisesti vastaan tulevia tilanteita, peliä ei ole kovin mielekästä pelata useaan kertaan. (Sisäisen turvallisuuden opetuspelejä 2018; Rescuebusters 4.4.2019.)

KUVA 1. Kuvakaappaus STOP-pelistä (STOP-peli, 2019).

Rescuebusters on suomalaisen palomiehen Jussi-Henrikki Raution kehittämä turvallisuusaiheinen mobiilipeli lapsille ja nuorille. Pelin tarkoituksena on opettaa lasta toimimaan hätätilanteissa oikein. Turvallisuuskoulutuksen luominen pelin muotoon tekee siitä lapselle mieluisamman ja hauskemman. Pelissä tapahtuvat tehtävät on luotu pohjautuen tosielämään. Peli on 3D- animoitu ja siihen on liitetty käytännön opetusta. Pelintekijän ajatuksena on ollut, että käytännönharjoitteita voisi harjoitella pareittain tai ryhmissä hetken peliä pelattuaan. (Suomen palopäälystöliitto 2019, Rescuebusters, 2019.)

3.2.2 Mobituvi- hanke

Pelastusopiston Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiopalveluilla on parhaillaan menossa hyvin mielenkiintoinen hanke, joka liittyy turvallisuuskoulutukseen ja mobiilipeleihin. Kyseessä on Mobituvi -nimellä kulkeva ”Kohti tuloksellisempaa turvallisuusviestintää: mobiilipelien soveltuvuus alakouluikäisten turvallisuustietoisuuden lisäämiseen” -hanke. Hanke on päättymässä tämän hetken tiedon mukaan vuoden 2019 lopulla, jolloin siitä on odotettavissa tarkkoja tuloksia. Hankkeen avulla selvitetään alakouluikäisten ja heidän opettajiensa näkemyksiä mobiilipelien käyttämisestä turvallisuuskasvatuksen välineenä. Hankkeeseen kuuluu myös pelipilottien testausta alakoululaisten parissa. Hankkeen tuloksia voitaisiin hyödyntää Nauhätä!-turvallisuuskoulutuksen suunnittelussa ja kehittämisessä. (Pelastusopisto 2019.)

3.3 Motivaatio ja innostus

Motivaation on havaittu useiden tutkimusten mukaan olevan yhteydessä oppimiseen. Motivaatio on sisäinen tila, joka saa aikaan ja ohjaa yksilön tekemiä valintoja. Aivoissamme on synnynnäinen motivaatio, sillä aivojen palkkiojärjestelmä palkitsee meidät hyvällä mielellä ja mukavalla ololla, jos olemme ponnistelleet oppiaksemme ja huomaamme oppineemme jotain (Huotilainen 2019, 43-45). Motivaatio ja Nauhätä!-kampanjaan osallistuvien nuorten innostus oli merkittävä tutkimuksessani esiin nousut teema kouluttajien keskuudessa, mikä on itsessään hyvin positiivinen asia. Kiinnostavaa turvallisuuskoulutuksen kehittämiseksi on tietenkin se, voidaanko motivaatioon vaikuttaa. Lehtinen, Vauras ja Lerkkanen (2016, 143-144 ja 146-147) kuvaavat kasvatuspsykologian kirjassaan,

että pedagogisissa tilanteissa käytetään useimmiten sosiaalista vahvistamista, eli oppilaalle annetaan myönteistä palautetta aina oikean reaktion jälkeen. Myös ulkoisten palkkioiden avulla voidaan lisätä opetustilanteiden kiinnostavuutta ja oppilaan motivaatiota (Krug, 1983). Tämä edellyttää Krugin mukaan (1983) sitä, että palkkio on tavoittelemisen arvoinen, sekä sen on oltava välittömästi kytköksissä tuloksen kanssa. Lisäksi edellytetään, että vaadittavaan tulokseen on täytynyt päästä omin avuin ja palkkion saa ainoastaan, jos tavoitteeseen on todella päästy.

Lehtinen, Vauras, Lerkkanen (2016, 180-184.) tulkitsevat Paul Pintrichin tutkimuksen (2003) perusteella eri motivaatioteorioiden tiivistelmiä ja antavat niiden kautta ohjeita oppimisympäristön suunnitteluun. Erään heidän kuvailemansa motivaatioteorian mukaan sisäinen motivaatio on edellytys tarkoituksenmukaiselle opiskelumotivaatiolle. Sen perusteella kouluttajan suositellaan tarjoamaan sisältöjä, jotka ovat nuorille henkilökohtaisesti merkityksellisiä ja mielenkiintoisia. Sama asia oli havaittu haastattelemini kouluttajien keskuudessa toimivaksi tavaksi.

”...minä näytän paljo semmosia kuvia, jotka on oppilaille tuttuja, on kuullu tai ollu muuten lähellä, todennäköisyys että iteki vois joutua semmosen kohteeksi tai semmoseen kriisiin. Isolla paikkakunnalla se on varmaan haaste et ne esimerkit on nii etäisiä. Ne ei tuu lähelle. Täällä usein samasta asiasta puhutaan monta viikkoa ja niitä ku tuo varovasti siihen et mitä niistä on oppimista...” (Haastattelu 4.)

Konkreettiset arkielämän esimerkit ovat tärkeitä oppimisen kannalta myös aivotutkijan mielestä. Kun otetaan huomioon aivojen peilisolujärjestelmä, se lisää oppimismotivaatiota. Eli kun toiminnan tarkoituksen ymmärtää, aivojen peilisolut aktivoituvat ja asiasta halutaan oppia lisää (Huotilainen 2019, 46 ja 105). Myös Lehtinen, Vauras, Lerkkanen (2016, 180-184) neuvovat Pintrichin motivaatioteorioiden (2003) pohjalta tuomaan esiin kouluttajan omaa kiinnostusta kouluttamaansa aihetta kohtaan. Tätä huomiota ei nostonut kovin moni esille omassa työssäni. Aihetta lähestyttiin oikeastaan vähän käänteisesti siten, että jos kouluttaja on väsyneenä mennyt pitämään nuorille turvallisuuskoulutusta, nuorten aito innostus on saanut kouluttajan taas motivoitumaan paremmin aiheen äärelle.

”... sitä yritin kuvata ku mul on pitkä palokuntanuorisotausta, ni sitä et ku on ite huonolla päällä ni sitte toiset (nuoret) tavallaan kuitenkin on siellä ja se on sit (heidän) vapaa-aikaa ja ne tulee sinne intopiukeena ja laittaa ittesä likoon ni kyl sä sit laitat itteski likoon...” (Haastattelu 5.)

Kouluttajan tulisi ottaa huomioon, että oppiminen on sosiaalinen prosessi. Kouluttaja voi olla taitava esiintymään olematta kuitenkaan läsnä tilanteessa. Koulutettava asia muuttuu helposti rutiininomaiseksi, todellista vuorovaikutteisuutta ei synny. Aidosti kuunteleva henkilö keskittyy muiden sanomaan ja tarkkailee reaktioita. Kouluttajan tehtävä ei olekaan pelkästään kaataa tietoa opiskelijoille, vaan mieluummin käydä vuorovaikutteisen keskustelun kautta asioita läpi. Kohdatuksi tuleminen vaikuttaa hyvin pitkälti siihen, kuinka hyvin toiminta nuorten kanssa onnistuu. Nuoret kaipaavat aikuisen aitoa kiinnostusta ja kunnioitusta sekä kohtaamista mieluummin ihmisenä kuin oppilaana. Mikäli tähän kohtamiseen ei kiinnitetä huomiota, hyvältäkin toiminnalta voi pudota pohja pois. (Kupias 2007, 13 ja 164 - 170; Leskisenoja & Sandberg 2019, 33 - 37.)

”...Nuoriahan on itseasias tosi helppo motivoida, et onhan siin sitä vastarintaa et ei kiinnosta ja näin, mutta sit tietynlaisella aitoudella ja läsnäololla ja vuorovaikutuksella pystyy aika helposti, et heidät saa vaikka alakoulu-ympäristössä tai jossai tylsemässä ympäristössä ni se ei oo mikää iso vaiva oikeestaa...” (Haastattelu 5.)

Innostus oli yksi yleisimmistä esiin nousseista teemoista työssäni. Innostuksesta ja sen puutteesta puhuttiin niin oppilaiden, kuin opettajien ja kouluttajien osalta. Innostuksen puute kouluttajan osalta voi tappaa myös nuorten innostuksen asiaa kohtaan. Kupias (2007, 15-16) kertoo, että joskus kouluttaja saattaa joutua toistamaan saman koulutuksen useaan kertaan, joka luo haastetta innostuksen ylläpitämiseen. Tulee kuitenkin muistaa, että oppilaille tilaisuus on ainutkertainen.

Intohimo on yksi määrätietoisien oppimisen avaintekijöistä. Jotta voisi kiinnittää huomiota oppimisen sisältöön, tarvitaan innostusta. Jos opettaja tai kouluttaja on innostunut omasta aiheestaan, se on omiaan herättämään kiinnostuksen kyseiseen aiheeseen myös kuuntelijoiden keskuudessa. Kouluttajan tulisikin selvittää, kuinka oma opetusmateriaali

koskettaisi kouluttajaa *itseään* parhaiten. Myös oppilaiden innostuksen hyödyntäminen on valtava voimavara ja yksi kouluttajan tärkeimmistä tehtävistä. (Järvilehto 2014, 56-64 ja 210.) Mielestäni tähän oppilaiden innokkuuteen voisi kiinnittää jatkossa enemmänkin huomiota, sillä oppilaiden innostus oli keskeinen seikka haastatteluissani, sitä ei ehkä ole hyödynnetty vielä tarpeeksi.

3.4 Tekemällä oppiminen

Lauri Järvilehto (2014, 161-165 ja 207) kuvailee kirjassaan tutkimusta (Sousa 2005), jonka mukaan tekemällä oppimalla muistaa opitusta sisällöstä jopa 75 %. Luku on merkittävä verrattaessa luennolla saaman sisällön muistamiseen, joka on ollut samassa tutkimuksessa vain 5 %. Opettaja tai kouluttaja ei voi siis luennoimalla pakottaa oppijaa oppimaan. Järvilehto hieman kärjistäen toteaa, että ”*lapsiryhmän edessä seisoskelu on yksi tehottomimpia tapoja tuottaa uutta ymmärrystä ja rakentaa tietoa. Melko lailla mikä tahansa toimii paremmin kuin perinteinen luento.*” Painopiste ei saa olla *opettamisessa*, sillä oppilaat eivät opi, jos he eivät ole sitoutuneita. Painopisteen tulee olla *oppimisessa*. Tekemällä oppimisessa hyödynnetään opiskelijan luonnollista oppimiskykyä käytännön ympäristössä ja kouluttajan tulisi tarjota inspiroiva ympäristö oppimiselle.

Vuonna 2016 otettiin käyttöön uusi perusopetuksen opetussuunnitelma. Uusi opetussuunnitelma perustuu kokonaisuudessaan oppimiskäsitykseen, jossa oppilas on aktiivinen toimija. Opetussuunnitelma korostaa vahvasti oppilaan tekemällä oppimista ja siinä kehoitetaan ottamaan toiminnallisuus monipuolisesti osaksi opettamista. Erityisesti vuosiluokkien 7 - 9 oppilaille kehoitetaan painottamaan aktiivisempaa roolia ja sitä kautta luomaan pohjaa oppimista tukeville myönteisille kokemuksille. ”*Oppiainerajat ylittävä, koikeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely oppilaita kiinnostavien ilmiöiden tarkasteluniseksi on tärkeää paitsi ajattelun taitojen myös oppimisen motivaation ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin liittyvien valintojen kannalta.*” (Opetushallitus 2014, 17 ja 282.)

3.5 Yksilölliset erot opetuksessa

Yksilöllisiä erojen vaikutusta oppimiseen on tutkittu paljon, mutta keskityn tässä tarkastelemaan lyhyesti temperamenttieroja kouluttajan näkökulmasta, koska kyse on nuorten kouluttamisesta.

Temperamenttieroit tulevat useinkin näkyviin opetustilanteissa. Koulutettavia ei ole mitään syytä ryhmitellä temperamenttien mukaan, mutta on hyvä olla tietoinen siitä, millaisia piirteitä nuorisolla voi esiintyä. Osa persoonallisuuspiirteistä on ristiriidassa koulutustilanteiden vaatimusten kanssa, ja erityisesti nuorten kouluttajan on hyvä kyetä luomaan tilanteita, jotka lieventävät näitä ristiriitoja. Myös kouluttajalla on oma oppimiskäsityksensä, vaikkei hän sitä erityisesti huomaisikaan. Oma oppimistyyli (ja opetustyyli) on kuitenkin hyvä tiedostaa ja miettiä, vastaako se ympäristön vaatimuksiin. Konstruktivistisesti toimiva kouluttaja ottaa yksilön huomioon ja käsittää, että ryhmää kouluttaessa jokaisella on koulutuksen jälkeen oma käsityksensä päivän aiheesta. (Lehtinen ym. 2016, 228 - 230; Kupias 2007, 111 - 113.)

3.6 Turvallisuuskoulutusopas 90-luvulta

Erkki Jaakkola on toiminut Helsingin pelastuskoulun johtajana sekä koulutuspäällikkönä eri järjestöissä. Jaakkola kuvailee 1996 julkaistussa Luo turvallisuutta- valistamisen ja pelastusneuvonnan oppikirjassaan (13) hyvin turvallisuuskouluttamiseen liittyviä haasteita. Opas on ollut urauurtava teos turvallisuuskouluttamisen maailmaan Suomessa. Jo tuohon aikaan esiin noussut seikka oli, että turvallisuuskouluttajalle annetaan liian vähän aikaa. Opetettavia asioita olisi paljon, ja kouluttajan on vaikea valita aiheet, joita käsittelee tai joita haluaa painottaa.

”...mut aikataulu ei riitä. Jotain joudutaan jättää pois, ku aika ei riitä siihen. Joissaki kouluissa meillä on käytössä 90 minuuttia...” (Haastattelu 5.)

Jaakkola (1996, 26 ja 192-193) opastaa juuri varhaisnuorten kouluttamisessa olevan hyvin tärkeää lisätä nuorten ymmärrystä riskien ja vaarojen suhteen, jotta he pystyvät asennoitumaan niihin oikein. Myös alkusammutuskoulutuksen pitämistä suositellaan tähän

ikäluokkaan. Jaakkolan mukaan alkusammutusta voi kokeilla ne oppilaat, jotka itse sitä tahtovat. Kokemus on osoittanut tehokkaimmaksi tavaksi videon käytön, sillä sen vaikutus katsojiin on ollut hyvin voimakas. Tämä luo motivaatiota ja mielenkiintoa seurata turvallisuuskouluttajan esittämiä asioita.

”...Se tunti meni hujauksessa ja sen videon avulla käytiin kaikki Nauhätä! -jutut ja se toimi, jumalauta et se toimi hienosti...” (Haastattelu 2.)

”...Ollaan koettu et videon ku laittaa pyörimään ni kaikki hiljenee...” (Haastattelu 2.)

”...Kuvia ja videoita, videot on ihan poppeja...” (Haastattelu 5.)

Kouluttajan oppaassa myös käyttämään kyselymenetelmää, jolloin nuoret oppivat itsenäisesti ajattelemaan ja oivaltamaan. Tämä aihe nousi haastatteluissani esille hyvänä tapana kouluttaa nuoria vielä nykyäänkin. Vasta tämän oivallusvaiheen jälkeen Jaakkola (1996, 192-193) ohjeistaa jatkamaan esimerkiksi sammutusmenetelmien opetteluun. Asiaa voi lähestyä samalla tapaa myös vaikkapa ensiapukoulutusta annettaessa.

”...Meil on kans semmosii tehtävii et on kuvia ja et katsokaa, etsikää, pohdikaa...” (Haastattelu 4.)

”...Ja se mitä me halutaan sillä hakee et me ei anneta suoria syötteitä vaan me annetaan et nuoret itte ajattelee siel pohjalla sitä taustatarinaa. Et mikä siel oikeestaa onki et ne tajuu itte sieltä sen et ku ton kuvan nuoret laitto kirjan hotellin mikroon ja sit kysytään siitä et mitä siel tapahtuu ni ne nuoret on sillee et syttyy palamaan ja sit aletaa miettii et kuka sen korvaa ja kuka sen maksaa ni sit sielt rupee tulee oikeesti sitä prosessointii ja sit sielt rupee tulee et vähäks noi on idiootteja et miks ne niin tekee...” (Haastattelu 5.)

4 TUTKIMUKSEN KUVAUS

Tein tutkimukseni kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Laadullinen tutkimus tarjoaa mahdollisuuden saada ilmiöistä, tässä tapauksessa turvallisuuskouluttamisen hyvistä käytänteistä, syvällisen näkemyksen. Tutkimuksen avulla pyritään saamaan tuloksia ilman tilastollisia menetelmiä ja määrällisiä yleistyksiä. Lopputuloksena on ymmärrettävä ja kokonaisvaltainen sanallinen kuvaus ilmiöistä. (ks. Kananen 2014, 17 - 18.)

Ilmiöiden tiedonkeruumenetelmäksi valitsin ryhmähaastattelun. Haastattelin Nauhätä!-kouluttajia ja vastuuhenkilöitä Nauhätä!-kouluttajatapaamisella 28. - 30.11.2018 ja nauhoitin käymämme keskustelut myöhempää analysointia varten. Ajankohta valikoitui sen perusteella, että turvallisuuskouluttajat kokoontuivat muutenkin yhteen kyseiselle kouluttajatapaamiselle ja heidät oli helppo saada osallistumaan haastatteluun. Ajankäytön rajallisuuden vuoksi haastattelin heidät ryhmissä. Kirjoitin jokaisen haastattelun yhteydessä myös muistiinpanoja tärkeimmistä aiheista ja keskustelun aikana esiin nousevista ilmiöistä. Haastateltavia ryhmiä oli kuusi, ja yksi haastattelu kesti puolesta tunnista tuntiin. Aikaa minulla oli varattuna vain puoli tuntia yhtä haastattelua kohden, mutta joissakin tapauksissa pystyimme jatkamaan keskustelua pidempään.

4.1 Haastattelujen toteutus

Haastattelin tutkimuksessani 18 eri pelastuslaitosten edustajaa kymmeneltä pelastuslaitokselta ympäri Suomen sekä pelastusliittojen ja -järjestöjen edustajia. Yhteensä haastatteluihin osallistui 32 henkeä. Haastatteluun tuli osallistujia Helsingin kaupungin, Pirkanmaan, Pohjois-Savon, Satakunnan, Keski-Uudenmaan, Länsi-Uudenmaan, Jokilaaksojen, Kymenlaakson ja Kanta-Hämeen pelastuslaitokselta sekä Pihlavan VPK:sta. Lisäksi mukana oli kouluttajia ja Nauhätä!-vastuuhenkilöitä seuraavista järjestöistä ja laitoksista: Kaspeli, pelastusopisto, Finlands Sveska Brand- & Räddningsförbund, Pohjois-Savon Pelastusalan Liitto ry, Helsingin Pelastusliitto ry, Vaasan kaupunki, Hämeen Pelastusliitto, Uudenmaan pelastusliitto ry, Yhteiset lapsemme ry. Valitsin juuri nämä haastateltavat, koska he olivat tehneet turvallisuuskoulutustyötä jo vuosien ajan ja osalla on hyvin pitkän linjan kokemus nuorten Nauhätä!-kouluttamisesta. Haastateltavat olivat myös järjestetyn

kouluttajatapaamisen ansiosta fyysisesti samaan paikkaan sidottuja, jolloin minun oli helppompaa saada eri paikkakuntien edustajia haastatteluun samalla kertaa. Haastatteluun osallistuvat edustivat hyvin niin isoja kaupunkeja kuin maaseutukuntiakin. Lisäksi mukana oli kaksi kouluttajaa ruotsinkieliseltä alueelta. Haastateltavat edustavat mielestäni monipuolisesti Nauhätä!-turvallisuuskoulutusta antavaa henkilöstöä.

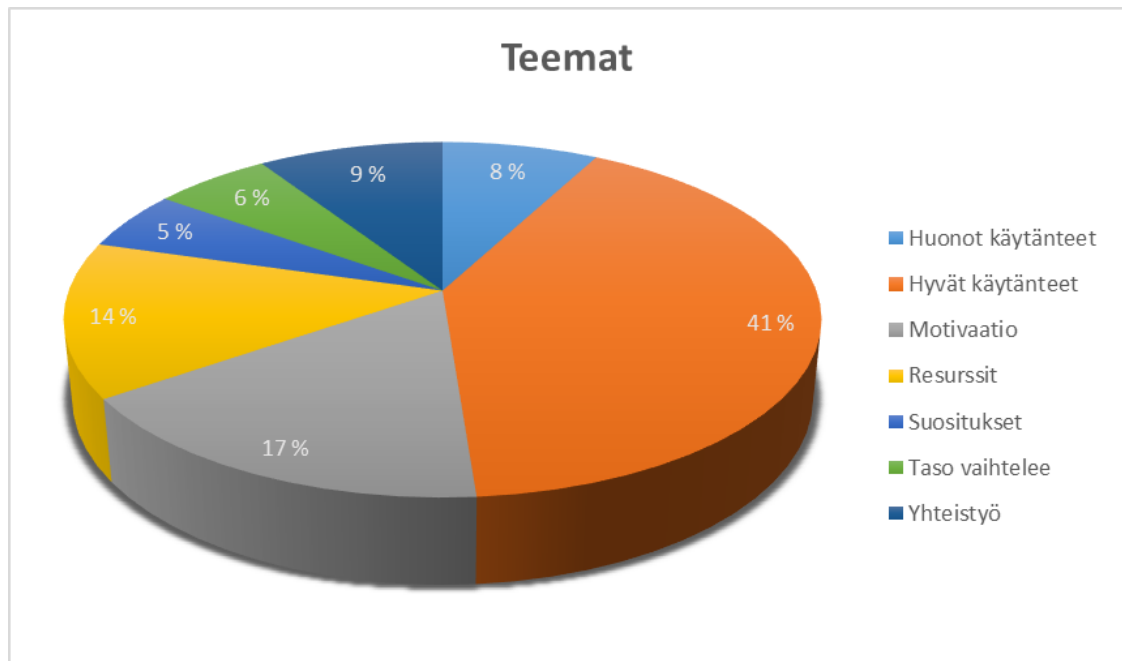
Tutkimusmenetelmänä oli teemahaastattelu. Käytin jokaisessa haastattelussa pohjana samaa haastattelurunkoa (LIITE 1.). Runko oli toteutettu siten, että pääsimme alkuun aiheeseen kiinni yleisellä tasolla, mistä jatkoimme keskustelua nopeasti jatkokysymyksillä itse tutkimuskysymysten äärelle. Keskustelu eteni haastateltavien innostuksen mukaan, ja ryhmän mukaan jouduin käyttämään toisinaan enemmän apukysymyksiä. Osassa haastatteluista aktiivisimmat keskustelijat hallitsivat tilannetta siten, että jouduin hieman keskeyttämään ja siirtämään puheenvuoron hiljaisemmille. Pyrin myös ohjailemaan keskustelua aiheen ydinkysymysten äärelle, sillä aika oli hyvin rajallinen. Yhden ryhmän kanssa kävi niin, että keskustelu oli hyvin tunnustelevaa ja varovaista. Haastateltavat yhtyivät toistensa ajatuksiin, he eivät tuoneet helposti omia näkemyksiään esille. Usein haastattelun aikana toistui myös kuvio, jossa ensimmäiset kommentit alkoivat ohjata liikaa keskustelua ja näkökulmaa (ks. Hyvärinen, Nikander, Ruusuvoori 2017, 117 - 118). Koin kuitenkin noissa tilanteissa, että osasin johdatella aihetta syvemmälle tilanteen niin vaahtiessa.

4.2 Tulosten analysointi

Purin ääninauhoitteet jälkikäteen yhtenäiseen tekstimuotoon. Litteroin aineiston lähes sanasta sanaan jättäen pois ainoastaan yksittäisiä puhekielen lisäsanvoja tai omia jatkokysymyksiäni, jotka koin turhaksi aineiston kannalta. En pitänyt tärkeänä tunnistaa tekstimuodosta sitä, kuka on puhumassa, halusin vain keskittyä esiin nouseviin teemoihin. Numeroin haastattelut aikajärjestyksessä, mikä helpotti aineiston käsittelyä. Halusin analysoida tutkimuksessani enemmän pelkkää sisältöä ja konkreettisesti sitä, mitä kerrotaan, en kiinnittänyt huomiota ilmaisutapoihin ja puhetapaan. Auki kirjoitettua aineistoa tuli sivumäärällisesti 25, fonttina Times New Roman 12, riviväli 1,5.

Aineistoa läpi käydessäni pyrin nostamaan keskustelussa nousseita ilmiöitä esiin ja rakentamaan niistä selkeän kokonaiskuvan. Luokittelin samaa tarkoittavia asioita yhteen ja yhdistelin käsitteitä (ks. Kananen 2014, 113). Jaoin esiin nousevat ilmiöt ei värikoodeilla omiksi teemoikseen, jolloin pystyin hahmottamaan paremmin merkityksellisiä asioita haastatteluistani (kts. Kananen 2014, 72). Etsin haastattelusta varsinkin kouluttajien hyviä kokemuksia sekä asioita, jotka ovat johtaneet nuorten kouluttamisessa onnistuneeseen lopputulokseen. Koodasin aineiston muuttamalla tekstistä fontin värejä ja tyylejä ja siirsin aineiston Excel-ohjelmaan, jonka avulla sain taulukoitua ja näin ollen myös laskettua ilmiöitä paremmin. Pystyin näin myös luokittelemaan ilmiöt ja löysin helposti eri näkökulmia lähestyä aihetta.

Luokiteltuani aihealueet omiksi teemoikseen vertailin niitä määrällisesti toisiinsa (KUVA 2.). 41 % koodatusta aineistostani koski suoraan kouluttajien hyviä koulutusikäntänteitä. Kouluttajien huonoksi kokemat käytänteet nuorten kouluttamisessa olivat paljon pienemässä roolissa, mutta niitäkin avattiin hiukan (8 %). Muut esiin nostamani teemat koskivat motivaation ja innostuksen (17 %) sekä yhteistyön (9 %) ja resurssien (14 %) merkitystä koulutuksen järjestämisen. Lisäksi haastateltavien keskuudesta nousi joitakin suosituksia jatkoa varten (5 %) ja tason vaihtelusta paikallisesti ja valtakunnallisesti (6 %) puhuttiin jossain määrin myös.

KUVA 2. Tutkimuksessani esiin nousseet pääteemat

Pääteemojen luokittelun jälkeen tarkastelin teemojen sisältöjä syvemmin ja jaoin niitä pienemmiksi osa-alueiksi. Pyrin sitä kautta löytämään selityksiä näille pääteemoille (ks. Kananen 2014, 115). Eniten keskityin hyvien koulutuskäytäntöjen pohtimiseen, mutta niiden lisäksi kiinnostavia aiheita olivat kouluttajien omien kokemusten perusteella nousseet suositukset jatkoa varten. Avaan löytämiäni alateemoja tarkemmin Tulokset-osiossa.

5 TULOKSET

Pyrin tässä tutkimuksessani löytämään hyviä käytänteitä nuorten turvallisuuskouluttamiseen. Huomasin tutkimusta tehdessäni, että esiin nousi selkeästi kaksi teemaa, jotka vaikuttavat suoraan siihen, että Nauhätä!-kampanjan koulutusta voidaan yleensäkin järjestää. Tällä tavoin esiin nousseet pääteemat olivat resurssit ja yhteistyö. Kyseiset aiheet nousivat esiin ilman ennako-olettamuksia aineistolähtöisesti, sillä en ollut haastattelua suunnitellessani osannut ajatella näitä lainkaan.

Motivaation vaikutus oli keskusteluissa suuri. Halusin nostaa myös tämän ilmiön esiin yhtenä haastatteluiden antina. Näiden teemojen kautta pääsemme pääkysymyksen äärelle, hyviin koulutuskäytänteisiin. Niitä kuvailen tarkemmin osiossa 5.3. Tulokset-luvun lopussa esittelen havaintojani haastattelemieni turvallisuuskouluttajien huonoista koulutuskäytännöistä.

5.1 Resurssit ja yhteistyön merkitys

Resurssit mainittiin 29 kertaa haastattelujeni aikana. Pääsääntöisesti resursseista puhuttaessa tarkoitettiin henkilöresurssien käyttöä ja sitä, kuinka paljon pelastuslaitos tarjoaa työaika ja kalustoa kampanjan käyttöön. Tämän lisäksi koulujen aikataulutus nousi esiin. Koulut saattavat vaihtelevasti tarjota vaikkapa 90 minuuttia koko koulun kahdeksaluokkalaisten kouluttamiseen. Tämä luo jo suuren haasteen laadukkaan lopputuloksen saamiseksi, jos on iso oppilaitos kyseessä. Innokkuutta kouluttamiseen ja uusia ideoita koulutuksen järjestämiseen löytyisi usein, mutta aikataulu ei anna myöten antaa niin monipuolista koulutusta kuin haluaisi. Tämä vaikuttaa suoraan myös hyvien koulutuskäytäntöjen syntymiseen, sillä aikataulun rajoittamana joudutaan usein pitämään vain teoriaopetusta suurelle ryhmälle, mikä taas on selkeästi todettu huonosti toimivaksi tavaksi kouluttaa turvallisuusasioita. Eräs näkökulma resurssikysymykseen tulee vielä pelastustoimen työnkuvasta, sillä turvallisuuskouluttajat ovat joillakin paikkakunnilla vuorossa olevia palomiehiä. Näin ollen muutaman minuutin lähtövalmius tulee säilyttää näistä koulutus-tehtävistä huolimatta.

Löytämäni yhteistyö-teemat sisältävät niin koulujen ja pelastustoimen välisen yhteistyön kuin kouluttajien ja oppilaiden välisen yhteistyön. Tiiviit suhteet koulujen henkilökunnan kanssa (useimmiten rehtori tai Nauhätä!-asioista vastaava nimetty opettaja) vuosien varrelta takaavat kokemuksen mukaan lämpimän vastaanoton turvallisuuskampanjoinnille. Kolmessa yhteistyöteeman alta nousseessa keskustelusta yhdeksästätoista kävi ilmi, että koulujen opettajia on haastava saada mukaan Nauhätä!-kampanjaan. Jos avainasemassa oleva opettaja ei ole kiinnostunut aiheesta, kaikki koulun kahdeksaluokkalaiset jäävät ilman kyseistä turvallisuusopetusta. Tätä ei kouluttajien mielestä voi korostaa liikaa.

”...Haastavaa saada opettajat ymmärtämään et tää on tärkeää, pitäs saada kaikki koulut mukaan. Isommissa paikoissa hankala saada mukaan...” (Haastattelu 2.)

”...Haastehan harvemmin on nuoret vaan niinku aikuiset...” (Haastattelu 5.)

”...Ne (nuoret) tulee joskus sanomaa jossai et sä kävit meidän koulul luennoimassa ja me oltais haluttu kilpailla mut ei opettajat antanu meidän kilpailu!” (Haastattelu 5.)

Nämä tulokset kuvaavat hyvin sitä, että ympäristötekijöiden on oltava kunnossa, jotta koko kampanja toteutuu. Yhteistyöhön liittyvässä keskustelussa kuitenkin valtaosa, 74 % koski positiivista yhteistyötä ja sen merkitystä. Oppilaiden vahvaa tiimityöskentelyä kehitettiin, ja joissakin tapauksissa jopa oppilaiden vanhemmat olivat ottaneet kouluttajiin yhteyttä ja antaneet kiitosta tehdystä työstä. Lisäksi kävi ilmi, että aiemmin kampanjaan osallistuneet jo vanhemmat oppilaat ovat olleet kannustamassa nuorempia Nauhätä!-kampanjan pariin kilpailun osalta. Opettajien puolelta yhteistyö- teema nousi positiivisessa mielessä kuusi kertaa esiin eli kaksi kertaa useammin kuin negatiivisessa mielessä. Opettajat ovat olleet hyvin tyytyväisiä, kun ulkopuolinen ammattilainen tulee kouluttamaan turvallisuusasioista.

”...Makeeta aina kun ne vaikka kymmenen vuotta sitten kilpailleet käy vieläkin paloasemalla moikkaamassa ja se fiilis on nii hyvä...” (Haastattelu 2.)

5.2 Motivaation merkitys

Motivaation vaikutus oli keskusteluissa suuri. Koettiin, että nuoret ovat yleisesti ottaen erittäin motivoituneita turvallisuuskoulutuksen vastaanottamiseen. Motivaatiota ja innostusta koskevia mainintoja oli yhteensä 34 ja niistä jopa 53 % koski suoraan nuorten innostusta aiheeseen liittyen. Maaperä turvallisuuskoulutuksen antamiseen ja uuden oppimiseen on siis hyvin hedelmällinen.

”...Ne (nuoret) on oikeesti kiinnostuneita siitä asiasta. Jos on ujompiakin nuoria, ja sit huomaa että ne pääsee siihen peliin mukaan ja kannustaa niitä ja ne onnistuu siinä, niin se on parasta...” (Haastattelu 1.)

Kouluttajien oma motivaatio nousi esiin neljä kertaa. Kouluttajat pitivät aihettaan merkittävänä, motivaatiota ei juuri tarvitse etsiä. Kouluttajat kokevat saavansa vastinetta omalle työlleen nuorten oppiessa turvallisuusasioita. Turvallisuuskouluttajat ovat ylpeitä siitä, kuinka laajasti kahdeksaluokkalaisia on saatu koulutettua. Kouluttajan omaan motivaatioon voi hieman vaikuttaa se, kuinka haastava ryhmä on vastassa. Toisaalta vastahakoisten nuorten mukaan saaminen palkitsee lopuksi.

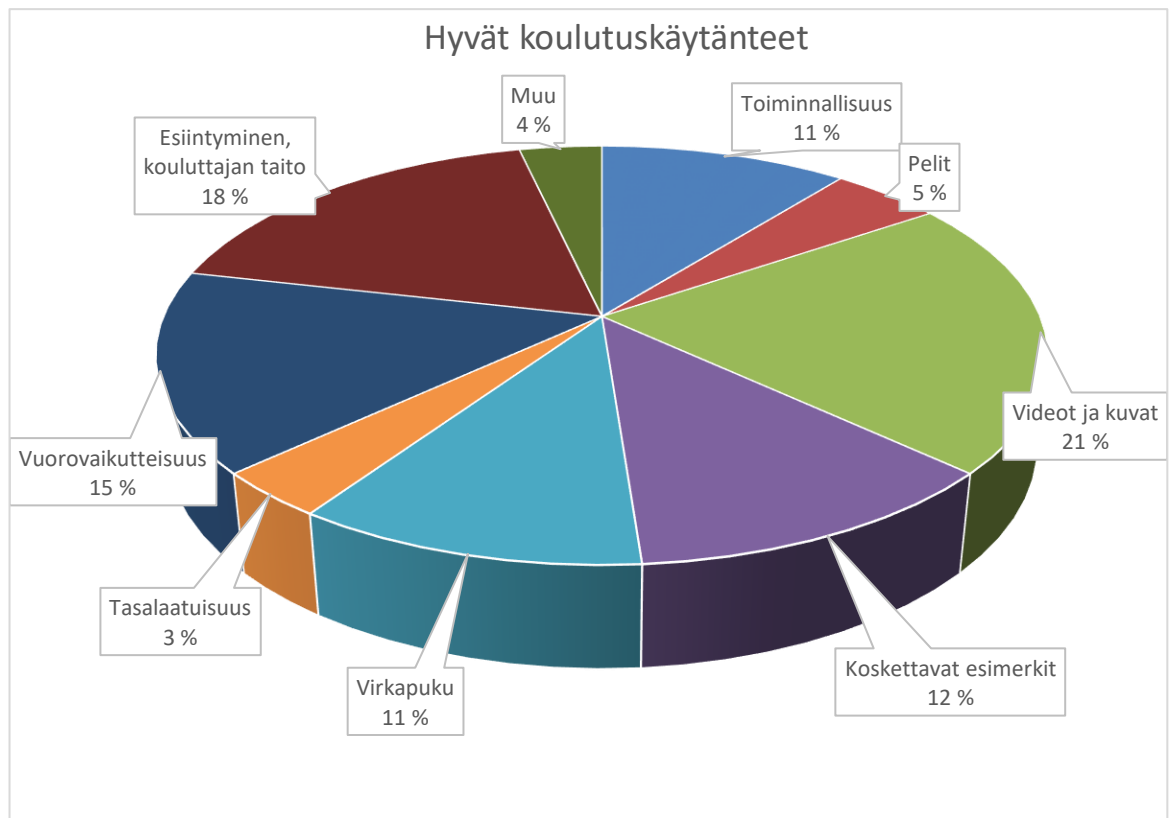
”... Ihan parasta on että jostaki kuulee et joku kasiluokkalainen on joskus (myöhemmin) johonki tilanteeseen joutunu ja kuulee että “Nouhädässä opittuja asioita” ja sen tietää että iteki ihan oikein on tehny tätä asiaa. Se palkitsee...” (Haastattelu 1.)

”...Ne (nuoret) odottaa meitä oikein, tuntee ittensä tärkeeks tyypiks. Se on palkitsevaa. Ihana saada nuoret tajuamaan ja innostumaan ja kiinnostumaan...” (Haastattelu 2.)

5.3 Hyvät koulutuskäytänteet

Hyvät koulutuskäytänteet-teema nousi esille 83 kertaa. Teeman alle kuuluu kahdeksan alateemaa, jotka ovat toiminnallisuus, kouluttajan ammattitaito, pelit, videot ja kuvat,

koskettavat esimerkit, virkapuku, vuorovaikutteisuus sekä koulutuksen tasalaatuisuus. Näiden lisäksi nousi kolme erillistä asiaa, jotka eivät kuulu minkään edellä mainitun alle (muu, 3 %). Teemoista vahvimmin esiin nousivat videot ja kuvat (21 %), esiintymistaito (18 %) sekä vuorovaikutteisuus (15 %). Tekemässäni diagrammista selviää tarkemmin, miten voimakkaasti mikäkin ilmiö nousi esiin (KUVA 3.) Osa aiheista limittyivät keskenään, kuten videoiden näyttäminen ja koskettavat esimerkit. Pidin kuitenkin mielekkäänä tehdä rajauksen kyseisten aiheiden välille, sillä osa iholle tulemisen esimerkeistä ei liity videoihin mitenkään. Lisäksi kuvien kautta mainittiin saadun keskustelua aikaan, ja toisaalta keskustelu ja vuorovaikutteisuus nuorten kanssa oli kolmanneksi suurin esiin nousseista alateemoista.

KUVA 3. Hyvät koulutuskäytännöt nuorten Nauhätä!-turvallisuuskouluttamisessa

5.3.1 Videot ja kuvat

Minulla oli ennakkokäsitys, että videoiden merkitys on suuri hyvissä koulutuskäytännöissä. Tämä olikin aivan aiheellinen oletus, sillä 22 % hyvistä käytännöistä koskevista

teemoista puhuttiin videoiden ja kuvien vaikutuksesta turvallisuusopetukseen. Keskusteluiden kautta tuli ilmi, että videoiden avulla saadaan suurenkin yleisön huomio vaivatta halutun aiheen pariin. Opetusvideoita käytettiin tiedostetusti hyväksi levottomissa opetustilanteissa, joissa nuorten keskittymiskyky oli herpaantunut muualle. Näin saatiin työrauha palautettua luokkaan ja voitiin jatkaa luennon pitämistä eteenpäin. Videoiden avulla saatiin nuoria ymmärtämään paremmin aihealueen tärkeys ja niitä on käytetty toimivasti keskustelun avauksina. Yksi haastateltava kertoi käyttäneensä erityisoppilaiden kanssa pelkästään videoklippejä opetukseen ja koki tämän onnistuneeksi tavaksi.

”...Se tunti meni hujauksessa ja sen videon avulla käytiin kaikki Nouhätä -jutut ja se toimi, jumalauta et se toimi hienosti. Sit joskus se menee näihin Powerpoint- sulkeisiin...” (Haastattelu 2.)

Kuvien osuus tässä alateemassa oli vähäisempi, vain neljä mainitsi opetuskuviin toimivuuden (22 %). Kuvien kautta havainnollistettiin esimerkiksi onnettomuustilanteita ja niissä toimimista. Videoiden käyttö koettiin selkeästi toimivampana koulutuskäytteenä.

5.3.2 Esiintyminen, kouluttajan ammattitaito

Esiintymisen ja kouluttajan ammattitaidon nouseminen kakkossijalle (18 %) hyvissä koulutuskäytännöissä oli yllättävää. Oma oletukseni oli, että toiminnallisten harjoitteiden käyttö olisi noussut näitä vahvemmin esiin. Haastatteluissa mainittiin rauhallisen esiintymisen, vuorovaikutteisuuden ja aidon läsnäolon merkitys koulutuksen onnistumiseen. Opetettavan ryhmän lukeminen ja tarvittaessa oman esiintymisen soveltaminen koettiin hyvänä taitona. Yksi haastateltava antoi vinkin, että nuorille tulisi antaa tilaa ja ehkä hie-man aikaa, huomiota ei tulisi kiinnittää liikaa jokaiseen pieneen häiriötekijään. Toisaalta tämän ikäluokan kouluttajilta vaaditaan haastattelujen mukaan napakkuutta, muttei saa olla tylsä ”paahtaja”, kuten joku mainitsi. Nuorten kannustaminen ja turvallisuuskouluttajan positiivinen asenne omaan osaamiseensa ja tekemiseensä oli keskiössä.

5.3.3 Keskustelu ja koskettavat esimerkit

Keskusteluyhteyden pitäminen nuoriin nousi puheeksi 13 kertaa (15 %), kun puhuttiin hyvistä koulutuskäytännöistä. Vuorovaikutteisuus koettiin todella hyväksi tavaksi pitää kiinnostus koulutettavaan aiheeseen yllä. Lisäksi nuorilta kyseleminen ja asioiden kyseenalaistaminen oli kokemuksen mukaan erinomainen keino saada nuoria oivaltamaan ja oppimaan.

”... me ei anneta suoria syötteitä vaan me annetaan et nuoret itse ajattelee siel pohjalla sitä taustatarinaa... (Haastattelu 5.)

Oppitunteihin kaivattiin niin ikään elävyyttä ja tosityötapoihin perustuvia esimerkkejä. Koskettavat esimerkit oli neljänneksi suosituin alateema (12 %) hyvissä koulutuskäytännöissä. Koettiin, että opetuksen vaikuttavuus oli paljon voimakkaampi, kun esimerkit tulivat kunnolla lähelle ja nuorten iholle. Samoin pitkän työuran tehneen palomiehen oma-kohtaiset kokemukset koettiin tehokkaaksi tavaksi ottaa tila haltuun. Nuoruuden kokemuksiin liittyvät hölmöilyt ja niiden mahdolliset seuraukset olivat turvallisuuskoulutuksessa toistuvasti käytetty aihe. Lisäksi sanoman sitominen vastikään tapahtuneeseen kriisiin tai omaan koulumaailmaan ja elinympäristöön palvelee haastattelijeni mukaan poikkeuksetta turvallisuuskoulutuksen pitämistä. Todennäköisyys sille, että nuori itsekin voisi kohdata vastaavanlaisen tilanteen, lisäsi vääjäämättä motivaatiota kuunnella kouluttajaa.

”...ku ottaa omat työuran esimerkit mukaan siihen keskusteluun ja vahingonkorvausjutut ja semmoset, et jokainen on vastuuvollinen, sit menee kyl kansa hiljaseks...” (Haastattelu 3.)

”...Sanoman sitominen paikallisiin olosuhteisiin ja tapahtumiin on se juju jolla saa sen kookutettua, ei tunnu kaukaiselta, oikeasti tapahtuneita asioita...” (Haastattelu 4.)

Toisaalta koettiin, että paikallisesti pinnalla olevia aiheita täytyi osata käsitellä hyvin varoen ja joissakin tapauksissa tilannetta täytyi lukea ja olla käyttämättä nuoria turhan läheisesti koskettavia esimerkkejä.

”...Isolla paikkakunnalla se on varmaan haaste et ne esimerkit on nii etäisiä. Ne ei tuu lähelle. Täällä usein samasta asiasta puhutaan monta viikkoa ja niitä ku tuo varovasti siihen et mitä niistä on oppimista...” (Haastattelu 4.)

5.3.4 Toiminnallisuus ja virkapuvun vaikutus

Toiminnalliset harjoitteet nousivat hyvissä koulutusikänteissä samaan luokkaan yllättävän alateeman, virkapuvun käyttämisen, kanssa. Molemmat alateemat kattoivat 11 % hyvistä käytänteistä eli yhteensä 22 %. Toiminnallisuudesta puhuttaessa mainittiin myös erityisoppilaat tai muutoin vain koulumotivaation kanssa painiskelevat nuoret, sillä usein käytännön harjoitteet saivat heidätkin innostumaan. Toiminnallisuus mainittiin miltei joka kerta (9) sivulauseessa, että ne toimivat, ne nuoria kiinnostavat.

”... Ainahan löytyy tuon ikäisissä niitä, joita ei hirveesti kiinnosta, toisaalta ne kaverit on monesti käytännössä parhaita, niitä ei se teoria kiinnosta pätäkäkään, mutta sitten kun ne saa siihen toiminnallisuutta ni sit se on ihan eri...” (Haastattelu 1.)

”...Kun pidät oppitunnin ni ne selaa kännykkää, mutta kun ne on siellä rastilla, niin ne on oikeesti kiinnostuneita siitä asiasta...” (Haastattelu 1.)

Virkapuku ei ollut ennako-olettamuksena tutkimusta suunnitellessani tai teoriaosuutta kirjoittaessani. Siitä huolimatta virkapuvun merkitys nuorten kouluttamisessa ja kunnioituksen ansaitsemisessa nousi yhdeksän kertaa esiin. Tähän alateemaan kuuluu myös yleisesti ottaen se, että opettajat kokivat hyvänä koulun ulkopuolisen kouluttajan antaman koulutuksen. Erään haastateltavan mukaan virkapuku kantaa jonkun minuutin, vaikka puhuisit mitä tahansa. Virkapuvun lisäksi myös paloauto ja sen herättämä kiinnostus mainittiin kaksi kertaa, vaikkei se turvallisuuskouluttajien mukaan tuonut mitään lisäarvoa itse koulutukseen.

5.3.5 Pelillistäminen

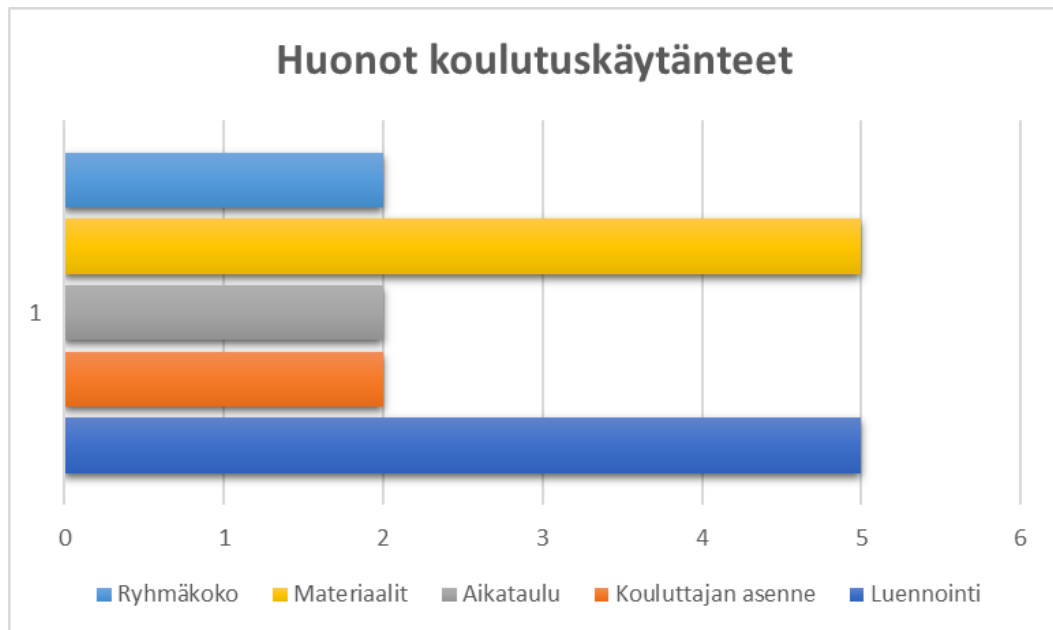
Turvallisuuskoulutuksen pelillistäminen mainittiin neljä kertaa, mikä on ainoastaan 5 % hyvistä käytänteistä. Mielestäni tämä oli hyvin yllättävä tulos, sillä odotin pelien nousevan ilmiönä paljon suuremmaksi. Tulon siihen tulokseen, että tämä kertoo osaltaan siitä, ettei pelillistämistä ja opettavaisia pelejä ole vielä käytetty Nouhätä!-turvallisuuskouluttamisessa, joten siitä syystä se ei noussut myöskään tämän useammin hyväksi käytänteiksi. Valmiita pelejä alan koulutukseen ei juuri vielä ole, eikä kouluttajilla ole todetusti resursseja niiden kehittämiseen. Toisaalta mobiilipeleissä todettiin olevan se ongelma, että niiden käyttö voi viedä nuoren huomion muutoinkin puhelimen eri sovelluksiin.

5.3.6 Koulutuksen tasalaatuisuus ja muut esille nousseet yksittäiset alateemat

Koulutuksen tulisi olla tasalaatuista. Kun Nouhätä!-kouluttamiseen on tarjolla hyvä perusrunko, sitä on helppo kenen tahansa kouluttajan muokata oman näköisekseen. Kun samat kouluttajat pitävät turvallisuuskoulutusta usean vuoden, opetus on yhden haastateltavan mielestä laadukasta. Hyväksi käytänteeksi todettiin myös se, että oppilaat on jaettu pieniin ryhmiin ja pidetty mieluummin useampi oppitunti yhden ison ryhmän kouluttamisen sijaan. Yhden kouluttajan sijaan koettiin olleen parempi mennä luokan eteen kahden kouluttajan voimin, jolloin oppilaiden mielenkiinto on säilynyt paremmin, kun esiintyjä on vaihtunut välillä. Palautteen antaminen erityisesti käytännön harjoitteiden jälkeen koettiin myös yhtenä hyvänä opetusmenetelmänä.

5.4 Huonot koulutuskäytännöt

Haastattelujeni pohjalta sain selkeän kuvan myös haasteista, joita turvallisuuskouluttajat ovat kohdanneet nuorten kanssa. Huonoiksi koulutuskäytänteiksi nousseita ilmiöitä esiintyi huomattavasti vähemmän (16 kpl), kuin ilmiöitä hyvistä käytänteistä (83 kpl). Tähän vaikuttaa osittain varmasti myös haastattelukysymysten asettelu (LIITE 1.). Huonot käytännöt -teeman alle kuuluivat luennointi, aikataulutuksen tuomat haasteet, käytetyn opetusmateriaalin vanhanaikaisuus, liian suuret ryhmäkoot sekä kouluttajan vääränlainen asenne opetusryhmää kohtaan. Kuvaan seuraavalla kaaviolla (KUVA 4.) sitä, kuinka ilmiöt jakaantuivat toisiinsa nähden.

KUVA 4. Huonot koulutuskäytännöt Nouhätä!-kampanjassa

Huonoista koulutuskäytännöistä vahvimmin nousseet ilmiöt koskivat nuorten kouluttamista pelkästään luennoimalla (5 kpl) sekä käytetyn opetusmateriaalien heikkous (5 kpl). Haastateltavat eivät kokeneet toimivaksi tavaksi käydä materiaalia läpi diaesityksen kautta. Samoin pelkkä neuvominen ja niin kutsuttu sormella osoittaminen ei ole tutkimukseni mukaan hyvä opetustapa tässä ikäryhmässä. Käytettyjen opetusmateriaalien heikkouksiksi koettiin seuraavat seikat: Valmiiksi tarjotun opetusmateriaalin aiheet ja esimerkkikuvat eivät istu ympäristöön, eivätkä ne ole riittävän ajankohtaisia. Näihin toivottiin muutosta ja uudistuksia.

”...voisiko olla enemmän koulumaailmaan liittyviä esimerkkejä, esim kotitalousluokalla joku puukko lipsahtaa ja siihen pitäis tehdä joku paineside tai et kaadut koulumatkalla polkupyörällä, teknisten tiloissa poltetaan kaasulla, tulipalo kouluympäristössä, venähdys. Ei autokolareita sun muita, vaan filarijuttuja. Kuinka moni teistä on joutunu pelastaa ihmisen palavasta autosta...” (Haastattelu 3.)

Koulutettavien suuri määrä koettiin haasteeksi (3 kpl). Jos nuoria oli paljon, toivottavaa vuorovaikutteisuutta ei päässyt syntymään ja lisäksi ryhmän kurinpito osoittautui hankalammaksi. Aikatauluttaminen nousi esiin yhtä usein (3 kpl). Tämä koettiin huonoksi asiaksi varsinkin toiminnallisten harjoitteiden ollessa kyseessä. Lyhyt oppitunti ei anna riittävästi joustavuutta toteuttaa vaadittavaa käytännönharjoitusta. Edellä mainittujen aiheiden lisäksi myös Nouhätä!-koulutusta antavien vääränlainen asenne työhön ja opetusryhmään nähden nousi kolme kertaa esille. Näissä tapauksissa kuvailtiin kouluttajan motivaation puutetta, jolloin oppituntiin ei oltu valmistauduttu lainkaan tai kouluttajasta on näkynyt, että hänellä ei ole kiinnostusta kyseiseen tehtävään.

”... et jos sä vaan meet pitää oppituntia ja haluat päästä siit eroon siit porukasta ni onhan se ihan eri juttu...” (Haastattelu 4.)

5.5 Tason vaihtelu

Tason vaihtelu -teema kuvastaa haastateltavien kokemuksia Nouhätä!-kampanjassa annetun turvallisuuskoulutuksen tason vaihtelusta paikallisesti ja valtakunnallisesti. Tämä aihe ei kerro suoraan koulutuskäytännöistä, mutta se oli kiinnostava ilmiö. Asiasta puhuttiin haastatteluissa 12 kertaa. Kahdeksaluokkalaisten saama turvallisuustieto ja -opetus voi vaihdella jopa kuntatasolla, kouluttajan aktiivisuuden ja toisaalta oppilaitoksen aktiivisuuden mukaan. Keskusteluissa kävi ilmi kolme kertaa, että pienemmällä paikkakunnalla koulutus sujuu paremmin.

”... sen on huomannu että mitä pienempi paikkakunta, niin aika monesti se siellä toimii. Aktiivisemmin toimii siellä...” (Haastattelu 1.)

Lisäksi tason vaihtelu -teemaan kuului keskustelu tasoerosta aluekilpailun ja loppukilpailun välillä. Yhden kouluttajan mukaan loppukilpailu on paljon haastavampi kuin aiempi karsinta. Aluekarsinnassa on voinut saada täydet pisteet kuvitellussa onnettomuustilanteesta tietynlaisesta suorituksesta, kun taas loppukilpailussa on vaadittu huomattavan paljon tarkempaa toimintaa. Tämä voi haastateltavan mukaan lisätä ristiriitaisia ajatuksia siitä, kuinka kyseisessä tilanteessa tulisi toimia.

5.6 Toiveita jatkoa varten

Tämän teeman alle kokosin asiat, joista kouluttajilla ei ollut omaa kokemusta, mutta he uskoivat kyseisten toimintatapojen olevat hyviä Nouhätä!-kouluttamiseen. Kouluttajien toiveita jatkoa varten tuli ilman, että osasin niitä haastatteluissa edes kysyä. Suosituksia tuli yhteensä 11 kpl. Yli puolet suosituksista (6 kpl) koski mobiilipelien tai muiden pelien käyttämistä turvallisuuskoulutuksen tukena. Se, että pelit mainittiin hyvissä koulutuskäytänteissä neljä kertaa ja suosituksissa kuusi kertaa, kuvastaa mielestäni sitä, että turvallisuuskoulutusta ei ole kehitelty niin pitkälle, kuin olisi toivottavaa pelillisyyden osalta. Vähän samaa teemaa lähestyttiin kaksi kertaa, kun puhuttiin somesta ja sen valjastamisesta Nouhätä!-kampanjaan.

”... Ja tätä someahan tähän on saatava nyt mukaan, mikä tämän päivän teema on, et ollaan ajassa ja hengessä mukana. Sisältö ja toteuttamistapa pitää olla ajassa mukana, muuten se kuihtuu pois...” (Haastattelu 1.)

”...snapchatin kautta jokin todistus tai joku sisältö someen jonka pystyis laittaa omalle seinälle (Insta stories)...” (Haastattelu 1.)

Suosituksien teeman alla nousi kaksi kertaa esille turvallisuuskouluttajien toive siitä, että SPEKin kautta tulisi saada kouluttajien koulutusta pedagogisessa mielessä. Se voisi olla keskustelujen perusteella vaikkapa videokoulutusta, jonka pariin voisi halutessaan palata myöhemmin uudelleen.

6 POHDINTA

Kokosin työssäni yhteen haastattelujen kautta esiin nousseita Nouhätä!-kouluttajien hyviä koulutuskäytänteitä. Kuvailen tässä luvussa yhteenvetona tutkimukseni tulokset ja suositukseni Nouhätä! -koulutuksen kehittämiseksi. Lopuksi kuvailen hieman oman opinäytetyöni vaihteita ja omaa oppimistani matkan varrelta.

6.1 Suosituksia työn tulosten pohjalta

Etsin haastattelusta ennen kaikkea turvallisuuskouluttajien hyviä kokemuksia sekä asioita, jotka ovat johtaneet nuorten kouluttamisessa onnistuneeseen lopputulokseen. Nuorten kanssa työskennellessä selkeimmin esille noussut suositeltu koulutusmenetelmä on videoiden käyttö koulutettavan aiheen motivointi- ja havainnollistamismielessä. Laadukkaiden opetusvideoiden käyttöön kannattaa panostaa. Videoiden tulisi perustua koskettaviin esimerkkeihin juuri nuorten elinympäristöön liittyen. Videot voisi kuvata todentuntuisiksi ja voimakkaita tunteita herättäviksi. Niin ikään kouluttajien käyttämät opetustilanteet tulisi koskea tiiviisti yläkouluun liittyviä puhuttelevia aihealueita.

Kouluttajien esiintymistaitoihin tulisi kiinnittää huomiota. Turvallisuuskouluttajien olisi hyvä saada pedagogisiin taitoihin liittyvää koulutusta. Kun ottaa huomioon, että kampanja on valtakunnallinen ja kouluttajat ympäri Suomen, suosittelisin vaikkapa videoklippejä, joissa annettaisiin kohdistetusti kyseisen ikäryhmän kohtaamiseen tarvittavia taitoja. Tällä tapaa kouluttajia voitaisiin tukea vaikkapa SPEKin suunnalta paremmin. Kouluttajien koulutuksessa tulisi painottaa sitä, kuinka herkässä vaiheessa nuoret ovat ja kuinka helposti nuoret huomaavat, jos kouluttajan oma motivaatio koulutettavaan asiaan on hukassa. Työvuoron määrääminen valistustyöhön ei ole hyvä ajatus. Tehtävälle tulee valmistautua etukäteen ja sen merkitystä korostaa. Eräs vaihtoehto voisi niin ikään olla selkeästi vakiintuneet kouluttajat joka puolella Suomea, jolloin koulutusta ei tarvitsisi tarjota vuosittain vaihtuvalle porukalle.

Tutkimistani hyvistä koulutuskäytännöistä nousseita alateemoja kannattaa varauksetta yhdistellä. Vaikkapa tekemällä oppiminen ja pelipedagogiikka tukisivat hyvin toisiaan ja niistä saataisiin mielestäni erittäin toimiva kokonaisuus. Peliin voisi luoda todentuntuisen

tai jopa täysin tutun toimintaympäristön, esimerkiksi oman koulun, jossa tapahtuisi onnettomuuksia ja vaaratilanteita. Sitominen paikallisiin olosuhteisiin on tutkimukseni mukaan erinomainen keino toteuttaa turvallisuusviestintää kohdistetusti. Kyseiseen peliin voisi liittää ominaisuuden, että se jatkuu vasta sen jälkeen, kun ryhmä on reagoinut tilanteeseen ja vaikkapa kuvannut videon siitä, miten toimisi kyseisessä kuvitteellisessa tilanteessa. Pelistä tulisi olla valmis pohja, joka olisi helposti muokattavissa paikallisesti sopivaan muotoon. Kun tähän lisättäisiin vielä kouluttajan käyttämä virkapuku, nuorten kiinnostus olisi tutkimukseni perusteella lähes varma.

Suosittelen pitämään yllä aktiivista vuoropuhelua nuorten kanssa. Oppitunnin pitäminen pelkkien kuvien tai opetusdioiden kautta ei ole missään tapauksessa suotuisa koulutuskäytäntä. Keskustelemalla ja kyseenalaistamalla nuoret oivaltavat oikeaa turvallisuuskulttuuria, jolloin oppiminen on keskiössä. Toiminnallisten harjoitteiden käyttäminen opetuksessa on nuoria kiinnostava tapa kouluttaa. Lisäksi sitä kautta nuorten toimintatavat onnettomuustilanteissa kehittyvät ja opitun muistaminen on todetusti huomattavasti vahvemmalla pohjalla (Järvilehto 2014, 161).

Pelien lisäksi sosiaalisen median tuomista kampanjan ympärille kannattaa kehittää. Kampanjaa markkinoidaan somessa jossain määrin, mutta tarkoitan tällä sitä, että nuorille tarjottaisiin uusia kanavia julkaista Nouhätä!-materiaalia ja palkintoja. Mahdollisiin julkaisuihin voitaisiin kytkeä jokin palkinto tai kilpailu. Julkaisun tai kuvan tulisi olla niin kiinnostava, että nuori ei epäilisi julkaista sitä omalla sometilillään.

Loppujen lopuksi vaikuttaisi siltä, että yhtä selkeää ohjetta ei voida antaa, sillä se ei toimi joka ympäristössä. Näin ollen koulutuksessa tulee ottaa huomioon myös kunnan suuruus sekä muut ympäristötekijät, kuten se, että onko kyseessä maaseutupaikkakunta vai suuri kaupunki. Lisäksi on huolehdittava, että turvallisuuskoulutuksen tärkeys ymmärretään kunnissa. Kouluttamiseen tulisi antaa tarvittava määrä resursseja kouluttajien työajan suhteen.

Mielestäni nuorilta jo valmiina löytyvään intoon ja mielenkiintoon turvallisuuskoulutusta kohtaan tulisi kiinnittää jatkossa enemmänkin huomiota. Oppilaiden innostus oli keskeinen ilmiö haastatteluissani, sitä seikkaa ei ole hyödynnetty vielä tarpeeksi. Kouluttamista

voitaisiin parantaa siten, että oppilaat itse voisivat vielä vahvemmin innostaa toisiaan. Nuoret voisivat itse tehdä aiheesta esityksiä, näytelmiä tai opetusvideoita.

Tulin siihen tulokseen, että tutkimuksen tuloksia voidaan käyttää turvallisuuskoulutuksen kehittämiseen myös muiden ikäluokkien osalta. Toki on syytä ottaa huomioon, ettei some ja pelimaailma ole kaikista osuvin ympäristö kaikille ikäluokille. Tätä tutkimusta ei voi myöskään soveltaa suoraan kaikkien oppiaineiden kouluttamiseen, sillä eri oppiaineet vaativat erilaisen lähestymistavan.

6.2 Oma oppiminen

Aikataulu oli syksyllä todella kiireinen opinnäytetyöni osalta, kun haastattelut tulivat nopeasti ajankohtaiseksi. Selvittäessäni mahdollisia opinnäytetyön aiheita syyskuussa 2018 SPEKiltä, en vielä arvannut, että olisin marraskuussa tekemässä ryhmähaastatteluja opinnäytetyöhöni liittyen. Tiedostin, että syksyn aikana minulla olisi vielä paljon suoritettavia opintoja jäljellä, ja hieman epäröin edetä työssäni. Haastattelujen järjestäminen Paloturvallisuuspäivillä oli kuitenkin siinä määrin järkevää, että päätin lokakuussa lukita aiheen ja ryhtyä hommiin.

Syksyn 2018 opintojen kuormittavuus yllätti, tuolloin en pystynyt juurikaan keskittymään opinnäytetyön tekemiseen. Olin toisaalta tiedostanut haastatteluihini ryhtyessä opintojen paljouden ja näin ollen olin asennoitunutkin aloittamaan työni tekemisen kunnolla vasta keväällä 2019. Ilmeni kuitenkin, että myös kevään 2019 opinnot veivät osaltaan paljon ajatuksia ja hankaloitti työhöni keskittymistä. Oman haasteensa keskittymiseen toi vielä samanaikainen aktiivinen työnhakuprosessi.

Laadullisen tutkimuksen tekeminen sopi minulle erinomaisesti. Pidín siitä, että sain haastatella ihmisiä ja kuulla heidän kokemuksiaan. Lisäksi koin, että koko matka tutkimuksessa oli innostava. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena ei ole pelkästään kerätä aineisto ja sen jälkeen analysoida se. Tulosten analysointia tehdään koko prosessin ajan, ja jo alun haastatteluvaihe ohjaa tutkimusta ja sen etenemistä. Laadullinen tutkimus myös elää ja muuttuu hieman koko ajan, mikä on mielestäni kiinnostava tapa edetä ja antaa hieman vapauksiakin tutkijalle.

Jälkikäteen ajatellen opin ainakin sen, että ensi kerralla ryhmähaastattelua tehdessäni ei kannata seurata liian tarkkaan haastattelurunkoa vaan kysellä vielä enemmän jatkokysymyksiä asiaan liittyen. Seuraavalla kerralla, kun teen vastaavanlaista haastattelua, aion pureutua vielä syvemmälle ydinkysymysten pariin. Toisaalta litterointivaiheessa huomasin muutaman kerran, että olin osannut esittää erinomaisen kysymyksen keskustelun sekaan, tämä oli mukava huomata. Keskustelijat, jotka lähtevät rönsyilemään vääriin aiheisiin liian pitkäksi aikaa, kannattaa pyrkiä keskeyttämään ajoissa. On haastavaa osata ystävällisesti keskeyttää puhe, jos keskustelijat harhautuvat pahasti. Tätä voisi harjoitella etukäteen. Kiinnostava huomio oli myös se, että kun kysyin ryhmältä haasteista, tuli enemmän positiivisia asioita ilmi ja tuloksia hyvistä käytänteistä, kuin silloin, kuin kysyin onnistuneimpia kokemuksia. Merkittävimpien muistiinpanojen kirjoittaminen haastattelun aikana kannattaa. Heti haastattelujen jälkeen olin vähän pettynyt tulokseen, mutta saatuani työni päätökseen oli lopulta hyvin tyytyväinen lopputulokseen. Ensi kerralla muistan ottaa huomioon, ettei tutkimus välttämättä anna uutta tietoa, vaan todentaa vanhaa.

Opinnäytetyön kirjoitusvaiheessa teoriapohjan rajaamisessa oli hyvin haastava päästä alkuun. Lopulta sain siitä hyvinkin otteen, kun olin kysellyt vinkkejä ja kierrellyt kirjastoja. Muutama sähköinenkin aineisto löytyi. Tutkimuksen tekeminen on kuitenkin ollut innostavaa, sillä työskentely nuorten parissa on minulle mieleistä ja sitä kautta aihepiiri oli jatkuvasti kiinnostava. Lisäksi turvallisuuskouluttaminen ja sen kehittäminen on minulle tärkeää ja toivonkin myös jatkossa saavani työskennellä aiheen parissa lisää. Oma ymmärrykseni nuorista ja turvallisuuskouluttamisesta on kasvanut.

Varmuuskopiota otin kurssitoverini suosittamana aika ajoin, mikä osoittautui hyväksi ohjeksi. Tietokoneiden kanssa tulee toisinaan ongelmia, eikä työni tekeminen näin ollen kaatunut missään vaiheessa tietoteknisten ongelmien vuoksi. Lisäksi ilmiöiden teemoittelu ja koodaus sähköisesti oli lopulta hyvä idea, vaikka alkuun se vaikutti hitaalta ja ohjelman käyttö kangerteli. Loppuvaiheessa materiaalin tilastointi ja taulukointi oli hyvin sujuvaa toimivan ja opitun ohjelman ansiosta.

SPEKin koulutusaineistoa kehitetään parhaillaan, ja sainkin työnteon tiimellyksessä yhteydenoton Anna Kääriäiseltä, joka vastaa koulutusaineiston uudistamisesta. Puhelumme

aikana sain myös hieman vinkkejä työni edistämistä varten, mutta varsinkin paljon kehuja tutkimukseni tuloksista (vaikka ne olivatkin tuolloin vielä hieman vaiheessa). Koin, että saamiani tuloksia pystyttiin jo heti käyttämään apuna turvallisuuskouluttamisen kehittämiseksi. Käytännön apua työlleni sain lukemalla kurssitovereiden ja aiempien opiskelijoiden tekemiä opinnäytetöitä sekä pro graduja. Ohjaavalta opettajalta Puustisen Alisalta sain aina tarvittaessa hyvää, rakentavaa palautetta tekemälleni työlle ja neuvoja edetä vastaan tulleissa solmukohdissa. Varsinkin alkuvaiheen haastattelun kiireiden kanssa sain vahvaa tukea. Puustisen Alisaa oli helppo lähestyä pienenkin asian vaivatessa mieltä.

Koen, että tämän tutkimuksen tekeminen on ollut antoisa matka opinnäytetöiden maailmaan ja ammatillinen osaamiseni on kehittynyt. Toivon, että voin jatkossakin antaa panostusta turvallisuusviestinnän kehittämiseksi.

LÄHTEET

Huotilainen, M. 2019. *Näin aivot oppivat*. PS-kustannus. Jyväskylä.

Hyvä elämä, turvallinen arki. Valtioneuvoston periaatepäätös sisäisen turvallisuuden strategiasta 5.10.2017. Sisäministeriön julkaisu 15/2017. Sisäministeriö. Helsinki.

Hyvärinen, M., Nikander, P., Ruusuvuori, J. 2017. *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Osuuskunta Vastapaino. Helsinki.

Jaakkola, E. 1998. *Luo turvallisuutta. Valistamisen ja pelastusneuvonnan oppikirja*. Suomen palopäälystöliitto ry. Porvoo.

Järvilehto, L. 2014. *Hauskan oppimisen vallankumous*. Bookwell Oy. Juva.

Kananen, J. 2014. *Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä – Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta*. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 176. Suomen yliopistopaino Oy – Juvenes Print. Tampere.

Kohti tuloksellisempaa turvallisuusviestintää- hanke 2019. Pelastusopisto. www-dokumentti. www.pelastusopisto.fi. 8.4.2019.

Kupias, P. 2007. *Kouluttajana kehittyminen*. Yliopistopaino. Helsinki.

Lehtinen, E., Vauras, M. ja Lerkkanen, M-K. 2016. *Kasvatuspsykologia*. PS-kustannus. Jyväskylä.

Leskisenoja, E. ja Sandberg E. 2019. *Positiivinen pedagogikka ja nuorten hyvinvointi*. PS-kustannus. Jyväskylä.

Manninen, K. 2017. *Oppimispelit perusopetukseen valmistavan opetuksen työvälineinä. Tapaustutkimus viiden opettajan kokemuksista oppimispelien käytöstä osana perusopetuksen valmistavaa opetusta*. Pro Gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Helsinki.

Mertsalmi, A. 2015. *NouHätä! -käsikirja - Ohjeistus valtakunnallisen turvallisuusviestintäkampanjan toteuttamiseen*. Opinnäytetyö. Savonia-ammattikorkeakoulu. Kuopio.

Nouhätä! -kampanjasivusto 2018. www-dokumentti. <http://nouhata.fi/> 22.11.2018.

Pelastuslaki 379/2011.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. 2016. Määräykset ja ohjeet 96/2014. Opetushallitus. Next Print Oy. Helsinki.

Rahikainen, S. 2016. *Pelit ja pelinomaisuus perusopetuksessa*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.

Rescuebusters- mobiilipeli 2019. www-dokumentti. [www-rescuebusters.fi](http://www.rescuebusters.fi). 4.4.2019.

Sisäisen turvallisuuden opetuspelejä. Opettajan opas. Sisäministeriön julkaisu 9/2018. Sisäministeriö. Helsinki.

STOP-peli. www-dokumentti. www.arjenturvallisuus.fi. 22.3.2019.

Suomen palopäälystöliiton verkkosivut 2019. www-dokumentti. www.sppl.fi. 5.4.2019.

Suomen pelastusalan keskusjärjestö 2019. www-dokumentti. www.spek.fi. 5.4.2019.

TEPA-termipankki. www-dokumentti. <http://www.tsk.fi/tepa>. 2.4.2019.

LIITTEET

LIITE 1. Haastattelurunko

LIITE 1. Haastattelurunko

Haastattelurunko

(Sopiihan kaikille nauhoitus? Esitelkää alkuun itsenne.)

- Kauanko olette pitäneet Nouhätä! -koulutusta ja millaista koulutusta olette pitäneet?
- Mikä on ollut parasta nuorten kanssa työskentelyssä? Mikä on ollut onnistunein kokemus?
- Mikä erityisesti toimi, mikä ei? Mitkä on ollut haastavinta nuorten kanssa työskentelyssä? Eroja nuorten kouluttamisessa verratessa aikuisten kouluttamiseen?
- Oliko aika liian lyhyt koulutuksen pitämiseen?
- Oletteko saaneet palautetta, hyvää tai huonoa?

EXTRA

- Olisiko mielestänne mahdollinen mobiilipeli toimiva juuri tälle kohderyhmälle (kahdeksaluokkalaisten)?
- Olisiko sinulla ideoita jatkotutkimukselle?
- Näkyykö mahdollinen palokuntanuorisotausta kampanjan koulutuksessa/kiinnostuksessa? Vaikuttaako kilpailumenestykseen? (kysymys nousi kurssini keskellä esiin)
- Vaikuttaako mahdollinen kilpailuasetelma kouluttamiseen jollain tapaa kouluttamiseen?